

Міністерство культури та інформаційної політики України
*Державний науково-методичний центр
змісту культурно-мистецької освіти*

«СХВАЛЕНО»

Науково-методичною радою
Державного науково-методичного центру
змісту культурно-мистецької освіти
Протокол № 4
від «15» серпня 2022 р.

**Типова навчальна програма з навчальної дисципліни
«ОПЕРАТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ»
середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти
з аудіовізуального мистецтва початкового професійного спрямування,
класи кіномистецтва, мультимедіа, анімації**

**Київ
2022**

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни «ОПЕРАТОРСЬКА МАЙСТЕРНІСТЬ» середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з аудіовізуального мистецтва початкового професійного спрямування, класи кіномистецтва, мультимедіа, анімації. Київ, 2022. 21 с.

Укладачі: **Василенюк В. М.**, викладач спеціальних дисциплін Кам'янець-Подільського фахового коледжу культури і мистецтв, спеціаліст вищої категорії, *координатор групи*;

Онищенко О. І., викладач спеціальних дисциплін Тульчинського фахового коледжу культури, керівник народної аматорської фотовідеостудії «ТУК-студія» (м. Тульчин), спеціаліст вищої категорії, викладач-методист.

Рецензенти: **Борденюк С. Г.**, художній керівник курсу операторської майстерності Київського національного університету культури і мистецтв, професор кафедри кіно-, телемистецтва, секретар Правління Національної спілки кінематографістів України, член Європейської гільдії кінооператорів «IMAGO», член Правління Української Кіноакадемії, член Правління та голова гільдії операторів Української Телеакадемії, заслужений діяч мистецтв України;

Педаховська Н. С., викладач, завідувач циклової комісії кіно-фото-відеосправи Одеського театрального фахового коледжу, спеціаліст вищої категорії.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Типова навчальна програма з навчальної дисципліни **«Операторська майстерність»** (далі – типова навчальна програма) розроблена з урахуванням вимог до обсягу та результатів навчання, передбачених Типовою освітньою програмою середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти з аудіовізуального мистецтва початкового професійного спрямування, класи кіномистецтва, мультимедіа, анімації (наказ Міністерства культури України від 23.07.2019 № 562), містить загальний нормативний зміст, обсяг та нормативні результати навчання учнів, а також окреслює рекомендовані підходи до планування й організації освітнього процесу.

Навчальна дисципліна **«Операторська майстерність»** визначає фундаментальні поняття, методика роботи і роль оператора у процесі створення аудіовізуального твору; основні складові операторської майстерності; сприяє отриманню знань щодо забезпечення технічної і змістової якості зображення; формуванню та розвитку практичних операторських навичок з побудови композиції фото-, відео- та рухомого кадру; спостереження за природою і людьми; навичок роботи зі знімальною технікою, виконання операторських кадрів; втілення режисерського задуму.

Типова навчальна програма може бути основою для розробки викладачем робочої навчальної програми з навчальної дисципліни **«Операторська майстерність»**. У робочій навчальній програмі викладач деталізує, конкретизує та адаптує нормативний зміст дисципліни, передбачений типовою навчальною програмою, відповідно до місцевих умов і потреб учня/учениці, визначає організаційні форми проведення та види навчальних занять, комплекс художньо-педагогічних технологій та методів викладання, необхідне методичне забезпечення, форми та засоби контролю якості знань учнів з урахуванням індивідуального підходу. Також викладач може реалізувати власний алгоритм викладання через перерозподіл нормативного змісту навчання за модулями, уточнення додаткових обсягів навчального матеріалу та результатів навчання понад визначених типовою навчальною програмою.

Мета вивчення дисципліни орієнтована на формування та розвиток творчих здібностей учнів через опанування зображальних засобів екранної виразності та втілення режисерського задуму в рухоме зображення; вміння аналізувати операторську роботу на прикладах з кіно- та телемистецтва; формування особистого стилю операторської роботи; мотивацію до подальшого навчання в закладах фахової передвищої мистецької освіти на спеціальності **«Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»** або на поглибленому підрівні початкової мистецької освіти в мистецькій школі.

Освітній процес з навчальної дисципліни **«Операторська майстерність»** здійснюється у формі навчальних занять, заходів поточного та підсумкового контролю. Основною формою занять є *груповий урок*.

Навчання проводиться за *модулями*. Кожен модуль передбачає формування певної частини компетентностей, що стають основою для подальшого навчання та досягнення нормативних навчальних результатів після завершення опанування типової навчальної програми. Вивчення нормативного змісту типової навчальної програми передбачає: інтерактивну форму із застосуванням різноманітних видів художньо-творчої діяльності; виконання фоторобіт та операторських завдань. Рекомендовані методи навчання: словесні (лекція, розповідь, бесіда, дискусія); наглядні (демонстрація світлин, фільмів, перегляд фотовиставок, кіносеансів, медіаресурсів); практичні (виконання навчальних вправ, операторських експлікацій творчих етюдів, ігрових сюжетів, кліпів, соціальних роликів, аналіз відзнятих кадрів тощо).

Опанування нормативного змісту навчання за типовою навчальною програмою розраховано на мінімальну нормативну кількість навчальних тижнів – 35 тижнів на рік (без урахування канікулярних періодів) та на мінімальний нормативний обсяг часу на опанування програми, що становить для 1 – 4 років навчання 35 год. на рік (*1 год. занять на тиждень*).

З метою реалізації індивідуального підходу до кожного / кожної учня / учениці та відповідно до принципів модульної системи навчання в робочій навчальній програмі загальну кількість навчальних годин рекомендовано розподіляти на розсуд викладача на: поглиблення та вдосконалення набутих навичок та вмінь учнів або збільшення часу на вивчення окремих модулів у зв'язку з індивідуальною потребою учня / учениці; повторення / закріплення пройденого матеріалу; підготовку до контрольних заходів та/або публічних показів; планування та проведення інших форм роботи (відвідування культурно-мистецьких заходів, пов'язаних зі змістом мистецької освіти тощо); відпрацювання нормативного змісту навчання через непередбачувані обставини (карантин, хвороба учня / учениці тощо).

Для моніторингу рівня навчальних досягнень учнів застосовуються форми **поточного та підсумкового контролю**.

Поточний контроль здійснюється під час навчальних занять (поурочний контроль); за підсумками модуля (модульний контроль). Поточний контроль може здійснюватися у формі контрольних уроків, тестів, практичних вправ, творчих завдань, переглядів тощо. Конкретні форми поточного (поурочного, модульного) контролю визначаються викладачем відповідно до робочої навчальної програми.

Підсумковий річний контроль здійснюється після завершення кожного року навчання у формі річного комплексного контрольного заходу, на якому перевіряються результати навчання, передбачені типовою освітньою програмою. Рекомендовані форми контрольного заходу: обговорення (обмін думками та враженнями, дискусія), відеоблог, публікація досягнень, фотовиставка, показ творчих відеоробіт, розміщення на інтернет-ресурсах або інші форми та їх поєднання (на вибір викладача) тощо.

Наприкінці четвертого (випускнуго) року навчання проводиться підсумковий контроль за результатами опанування типової навчальної програми

у формі підсумкового публічного показу (теленарис) за певними освітніми компонентами. Творчі роботи з дисциплін «Основи режисури», «Операторська майстерність», «Драматургія кіно та телебачення» та «Образотворче мистецтво» відповідно до спрямування класів (кіномистецтво, мультимедіа, анімація) мають бути пов'язані однією сюжетною лінією / задумом. Зміст підсумкових творчих завдань з кожної із зазначених дисциплін узгоджується відповідно до обраних викладачем видів та жанрів аудіовізуального мистецтва.

Визначення рівня досягнення учнями результатів навчання середнього (базового) підрівня початкової мистецької освіти передбачає оцінювання через виставлення балів (оцінок) у цифровому (числовому) виразі за поділом на 4 рівні: початковий (1 – 3 бали), середній (4 – 6 балів), достатній (7 – 9 балів), високий (10 – 12 балів). Метою оцінювання є визначення рівня навчальних досягнень учня / учениці в оволодінні змістом, визначеним цією типовою навчальною програмою, на кожному з етапів навчання (*додаток*).

НОРМАТИВНИЙ ЗМІСТ, ОБСЯГ ТА РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Перший рік навчання. Завдання: ознайомлення з роллю і обов'язками оператора у кіно-, телевиробництві, зі знімальною технікою; з фотографією як першоосною кінокадру; формування початкових навичок операторської майстерності та їхнє практичне застосування у створенні відеозамальовки.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 1. Професія- оператор кіно і телебачен ня	Становлення та розвиток операторського мистецтва. Українська кінооператорська школа.	4	Знає та називає основоположників світового операторського мистецтва. Розрізняє кінооператорські школи, що виникли в різні періоди розвитку кінематографу (брати Люм'єр, Г. Толанд, К. Ді Пальма, Б. Бітцер, Г. Толанд, С. Урусевський, С. Нюквіст, В. Стораро та ін.). Знає та називає ключові події в розвитку української кінооператорської школи, а також знакові роботи українських кінооператорів (Д. Демуцького, О. Калюжного, Ю. Ілленка, В. Ілленка, М. Чорного, В. Шахбазяна,

	<p>Знімальний процес як етап кіно- та телевиробництва.</p> <p>Роль оператора в знімальній групі.</p>		<p>А. Владимірова, В. Калюти та ін.).</p> <p>Розуміє та пояснює суть і місце знімального процесу в кіно-, телевиробництві.</p> <p>Називає функціональні обов'язки оператора в знімальній групі. Розуміє та пояснює завдання оператора на різних етапах створення аудіовізуального твору.</p>
<p>Модуль 2. Знімальна камера як засіб отримання зображення</p>	<p>Фотографія як елемент операторської майстерності.</p> <p>Загальна будова та принцип дії фотокамери.</p> <p>Процес створення фотографічного зображення.</p> <p>Основні характеристики об'єктивів. Лінза як оптичний засіб трансформації зображення. Фокусна відстань. Оптична перспектива.</p> <p>Витримка, діафрагма, чутливість ISO та їхній вплив на експозицію.</p> <p>Поняття різкості в кадрі. Глибина різкості (велика, мала).</p>	8	<p>Розуміє та пояснює роль фотографії в розвитку операторської майстерності.</p> <p>Визначає складові частини знімальної камери. Пояснює принцип дії знімальної камери.</p> <p>Розуміє і пояснює на прикладах процес створення фотографічного зображення.</p> <p>Знає та пояснює будову та принцип дії об'єктиву й лінзи. Пояснює залежність перспективи від фокусної відстані об'єктива.</p> <p>Знає та пояснює поняття витримки, діафрагми, світлочутливості. Виставляє параметри витримки, діафрагми та ISO відповідно до фотоекспозиції. Виставляє потрібний пріоритет діафрагми експозиційної пари відповідно до творчого задуму.</p> <p>Вміє навести різкість у кадрі відповідно до творчого завдання.</p>

	<p>Поняття «баланс білого». Режими налаштування балансу білого (автоматичний, пресети, за прикладом (ручний)).</p> <p>Сучасна знімальна техніка (фотоапарат, відеокамера, смартфон тощо).</p> <p>Типи фотоапаратів (плівкові, цифрові, DSLR тощо). Формати фотофайлів (стиснені, нестиснені). Типи носіїв інформації (за формою сигналу, призначенням, тривалістю збереження даних тощо).</p> <p>Набір базових компетенцій роботи з фотоапаратом (підготовка до роботи, вибір режимів і налаштування меню, виконання фотокадрів).</p>		<p>Розуміє значення і пояснює поняття балансу білого для забезпечення правильної кольоропередачі. Володіє технікою налаштування балансу білого.</p> <p>Розрізняє види сучасної знімальної техніки.</p> <p>Знає та визначає тип фотоапаратів, формати фотофайлів, типи носіїв інформації.</p> <p>Вміє підготувати фотоапарат до роботи (заряджає і встановлює акумулятор, вставляє і форматує носій інформації), вмикає й вимикає фотоапарат, вибирає режим і налаштовує меню, виконує фотокадри.</p>
<p>Модуль 3. Композиція кадру</p>	<p>Фотокомпозиція (об'єкт, фон, деталь).</p> <p>Кадр. Кадрування. Техніка кадрування.</p> <p>Правило «золотого перетину (перерізу)» у побудові кадру.</p> <p>Світло і тінь в композиції кадру.</p>	<p>4</p>	<p>Знає та розрізняє елементи фотокомпозиції.</p> <p>Знає та пояснює поняття кадру. Виконує кадрування відповідно до творчого завдання.</p> <p>Знає правило третин і діагоналей («золотий перетин»). Виконує фотокадр за правилом золотого перетину.</p> <p>Розуміє і пояснює роль світла і тіні в композиції кадру. Створює світло-тіньовий малюнок.</p>

	Вплив ракурсу і точки знімання на композицію кадру.		Розуміє і пояснює вплив ракурсу і точки знімання на композицію кадру. Виконує кадри в різних ракурсах і з різних точок знімання.
Модуль 4. Фотоекспонування	<p>Фотографування з різними значеннями експопари та аналіз їхнього впливу на фотографію.</p> <p>Знімання в різних режимах експонування (пріоритети витримки та діафрагми).</p>	6	<p>Встановлює різні значення експопари для досягнення творчого результату в кадрі.</p> <p>Знає та використовує можливості режимів «авто», «програмний», «ручний». Застосовує пріоритети витримки та діафрагми під час виконання завдання. Виконує фотоетюди: натюрморт (з різним освітленням); портрет (з пріоритетом діафрагми); «спорт» (з пріоритетом витримки).</p>
Модуль 5. Основи роботи з відеокамерою	<p>Сучасна відеознімальна техніка: види, будова та принцип дії. Органи управління відеокамерою. Меню відеокамери.</p> <p>Носії інформації (відеокасети, відеодиски, карти пам'яті тощо). Формати відеозапису (аналогові, цифрові).</p> <p>Підготовка камери до роботи. Техніка електробезпеки.</p>	5	<p>Знає і пояснює загальну будову відеокамери. Розуміє й пояснює принцип дії відеокамери. Знає і називає функції органів управління відеокамерою.</p> <p>Встановлює потрібні значення клавіш і перемикачів відеокамери налаштування в меню відеокамери відповідно до творчого завдання.</p> <p>Встановлює потрібні налаштування в меню відеокамери.</p> <p>Називає і розрізняє носії інформації. Знає й характеризує формати відеозапису. Обирає формат відеозапису відповідно до завдання.</p> <p>Правильно підключає відеокамеру до мережі, заряджає акумулятор, готує</p>

	<p>Встановлення значень швидкості затвору, діафрагми, балансу білого, фокусної відстані, рівня запису звуку, різкості в кадрі.</p> <p>Виконання кадрів на штативі. Види штативів і опор (моноподи, триподи, штативи-струбцини тощо) та специфіка їх використання в роботі.</p>		<p>та вставляє носій інформації у відеокамеру. Знає і дотримується правил техніки електробезпеки.</p> <p>Налаштовує експозицію, визначає точку зйомки, ракурс, зону різкості, вибирає фокусну відстань, виставляє правильний баланс білого, різкість відповідно до завдання.</p> <p>Розрізняє види штативів й опор; підбирає необхідний вид відповідно до творчого завдання. Виконує кадри на штативі й опорі.</p>
<p>Модуль 6. Знімання відеозамальовки</p>	<p>Спостереження як основа розвитку операторського бачення й майстерності. Визначення та виконання операторських кадрів відповідно до сюжету відеозамальовки.</p>	8	<p>Розуміє та пояснює значення спостереження в роботі оператора. Спостерігає й виокремлює в просторі локації, об'єкти та дії об'єктів для майбутнього сюжету.</p> <p>Визначає зміст операторських кадрів та плани (масштаби) відповідно до режисерського задуму. Правильно та послідовно здійснює підготовку відеокамери до роботи. Знімає кадри згідно з режисерським задумом. Визначає необхідну систему стабілізації зображення та застосовує її. Правильно встановлює та використовує штатив.</p> <p>Аналізує технічну й змістову якість відзнятого відеоматеріалу та пропонує варіанти виправлення можливих помилок під час знімання. Презентує власну відеозамальовку, вільно тримається перед публікою.</p>
<p>Всього годин у навчальному році:</p>		35	

Під час виконання програми *підсумкового річного контролю* учень / учениця:

- називає основні етапи кіно-, телевиробництва, пояснює місце знімального процесу в ньому, функціональні обов'язки та роль оператора в творчій групі;
- створює фотокомпозицію згідно з правилом золотого перетину (перерізу);
- застосовує знання з основ фотографії в операторській роботі під час виконання творчих завдань;
- демонструє базові навички володіння фотоапаратом та відеокамерою;
- знімає операторські кадри відеозамальовки згідно з режисерським задумом.

Другий рік навчання. Завдання: ознайомлення з основами композиції кінокадру та їхнє використання під час створення творчої роботи; з видами світла та особливостями освітлення в операторському кадрі; формування навичок виконання операторського кадру; розвиток операторського бачення; вивчення базових прийомів роботи оператора; застосування отриманих знань в знімальному процесі соціального ролику.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 7. Композиція кінокадру	<p>Поняття «кінематографічний ефект».</p> <p>Кінокадр як основна складова частина аудіовізуального твору. Рухоме зображення та його побудова.</p> <p>Поняття: операторський кадр, кадрик.</p> <p>Кадр і його формати (за співвідношенням сторін і роздільною здатністю).</p> <p>Тривалість кадру.</p>	9	<p>Знає та пояснює поняття кінематографічного ефекту. Компонує рухоме зображення.</p> <p>Знає та пояснює значення понять «операторський кадр», «кадрик».</p> <p>Розрізняє поняття кадру і кадрика.</p> <p>Визначає формати кадру пропонованого аудіовізуального твору.</p> <p>Розуміє і пояснює значення тривалості кадру в операторській роботі. Дотримується визначеної викладачем тривалості кадру</p>

	<p>Кінематографічні плани: загальний, середній, великий тощо.</p> <p>Стійка та нестійка композиції.</p> <p>Динаміка рухомого зображення.</p> <p>Знімальна точка й ракурс (нижні, верхні; спереду, збоку, ззаду) як творчі засоби побудови кінокадру. Змінний ракурс.</p> <p>Перспектива та її види (лінійна, глибинна, повітряна, тональна, оптична та динамічна).</p> <p>Відтворення глибини простору на пласкому двомірному екрані.</p>		<p>під час зйомки. Знає та розрізняє плани за масштабом, логічно обирає їх під час виконання завдань.</p> <p>Розрізняє стійку та нестійку композиції у запропонованих прикладах аудіовізуальних творів.</p> <p>Відтворює динаміку в побудові кінокадру.</p> <p>Визначає точку зйомки та кут зору камери відповідно до творчого завдання. Розуміє та пояснює вплив зміни ракурсу на динаміку кінокадру. Застосовує зміну ракурсу під час виконання кінокадру.</p> <p>Розуміє значення перспективи в побудові кінокадру. Розрізняє види перспектив і визначає їх у кадрі. Виконує композиційну побудову кадру з урахуванням перспектив.</p> <p>Використовує перспективи та оптичні можливості об'єктиву для відтворення глибини простору на пласкому двомірному екрані.</p>
<p>Модуль 8. Світло та освітлення в роботі оператора</p>	<p>Світло як елемент кінокомпозиції.</p> <p>Види (природне, штучне, змішане) і джерела світла (сонце, вогонь, штучні світильники тощо).</p> <p>Методика застосування освітлювальних приладів в операторській роботі.</p>	<p>7</p>	<p>Знає та пояснює роль світла в композиції кінокадру.</p> <p>Знає та розрізняє види світла. Називає джерела світла та пояснює їхні особливості.</p> <p>Застосовує освітлювальні прилади в кінокомпозиції.</p>

	<p>Тінь і напівтінь. Світлотіньові елементи.</p> <p>Джерело світла в кадрі.</p> <p>Види освітлення: ключове, заповнювальне, контрове, моделююче, фонове.</p> <p>Освітлення в знімальному процесі на природі й в павільйоні. Характер освітлення в різний час добі. Освітлення об'єктів у сонячну та похмуру погоду.</p>		<p>Пояснює значення тіні та напівтіні в композиції кадру. Визначає елементи світлотіні в запропонованих викладачем аудіовізуальних творах.</p> <p>Виконує композицію з джерелом світла в кадрі. Налаштовує освітлювальну систему для створення світлотіньового малюнку (свічка, що горить, ліхтар тощо).</p> <p>Створює необхідну систему освітлення в знімальному павільйоні відповідно до творчого завдання.</p> <p>Встановлює експозицію та баланс білого відповідно до характеру освітлення на природі.</p>
<p>Модуль 9. <i>Прийоми роботи оператора</i></p>	<p>Логіка й послідовність як найважливіші умови створення відеоряду.</p> <p>Фон у кадрі. Співвідношення об'єкта та фону в кадрі.</p> <p>Прості операторські прийоми: статичний кадр, зміна зони різкості, панорамування, наїзд, від'їзд, супровід.</p> <p>Особливості знімального процесу натурального етюд.</p>	<p>7</p>	<p>Знімає послідовний і логічний відеоряд дій об'єкта в сусідніх кадрах.</p> <p>Визначає співвідношення об'єкта та фону в кадрі. Аналізує й обирає фон для кадру. Знаходить композиційні рішення операторського кадру.</p> <p>Знає та називає прості операторські прийоми; розрізняє під час перегляду запропонованих викладачем відеоробіт.</p> <p>Знає особливості знімання натурального етюд.</p>

			Використовує композиційні рішення та прості операторські прийоми під час творчого завдання. Створює натурний етюд з дотриманням логіки відеоряду. Аналізує відзнятий матеріал та проводить роботу над помилками разом із викладачем.
Модуль 10. Знімання соціального рекламного ролику	<p>Операторська експлікація режисерського сценарію (сцена / кадр, розкадровка, схема освітлення, дія, операторські засоби, хронометраж, локації тощо).</p> <p>Створення операторської розкадровки.</p> <p>Операторська розробка і знімання монтажних фраз соціального ролику.</p> <p>Технічні та змістові вимоги щодо якості екранного зображення.</p> <p>Етапи роботи над соціальним роликом: підготовчий, знімальний, аналіз відзнятих кадрів, презентація.</p>	12	<p>Знає особливості створення операторської експлікації. Здійснює технічну підготовку відповідно до експлікаційної розробки відеороботи загалом й за окремими об'єктами на натурі та в павільйоні.</p> <p>Розуміє та пояснює потребу створення операторської розкадровки.</p> <p>Виконує операторську розкадровку з урахуванням монтажних фраз.</p> <p>Знає та називає вимоги щодо екранної якості зображення, дотримується їх під час виконання творчого завдання.</p> <p>Складає перелік знімального та освітлювального обладнання. Визначає послідовність виконання операторських кадрів і сцен. Аналізує відзняті кадри в процесі роботи над соціальним рекламним роликом. Впевнено тримається перед публікою та аргументує власну думку під час презентації соціального ролика.</p>
Всього годин у навчальному році		35	

Під час виконання програми *підсумкового річного контролю* учень / учениця:

знає та застосовує основи композиції кінокадру під час виконання практичних робіт;

дотримується масштабів планів, тривалості кадрів відповідно до практичних завдань;

створює операторську експлікацію із зазначенням кадру, розкадровки, дії та операторських засобів;

встановлює освітлення в операторських кадрах натурального етюдю та соціального ролику;

дотримується логіки та послідовності виконання операторських кадрів; застосовує правила співвідношення об'єкта та фону в кадрі.

Третій рік навчання. Завдання: набуття навичок роботи з системами стабілізації зображення; вивчення видів панорам та виконання панорамування, динамічних прийомів знімання, застосування накамерного світла в операторській роботі; формування монтажного мислення, навичок роботи в телестудії та знімання телерепортажу; застосування отриманих знань та навичок в процесі операторської роботи над телесюжетом.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
Модуль 11. Динамічні прийоми знімання	<p>Знімання рухомою камерою. Технічні засоби стабілізації для знімання в русі: стедікам, слайдер, візок, операторський кран, плечова опора тощо.</p> <p>Панорамне знімання. Види панорамних знімань: панорама супроводу, оглядова панорама, панорама-«перекидка».</p> <p>Динаміка в деталях об'єктів знімання: (в пейзажі, натюрморті, портреті, інтер'єрі).</p>	8	<p>Знає та розрізняє технічні засоби стабілізації для знімання рухомою камерою. Володіє навичками роботи з системою стабілізації зображення під час зйомок з рук і плеча.</p> <p>Розрізняє види панорамних знімань та використовує їх відповідно до творчого завдання.</p> <p>Знає та дотримується техніки виконання панорамування.</p> <p>Наводить приклади динаміки об'єктів знімання у їхньому природному стані. Визначає напрямок, швидкість та межі руху камери під час виконання кадру.</p>

<p>Модуль 12. <i>Репортаж як вид операторської роботи</i></p>	<p>Допустимі й недопустимі точки знімання, ракурси, позиції оператора в репортажній роботі.</p> <p>Застосування накамерного світла.</p> <p>Монтажне мислення як обов'язкова умова репортажної роботи оператора.</p> <p>Логіка зміни планів, контроль запису синхронного звуку. Перебивочний кадр та технологія його виконання.</p> <p>Створення динаміки малодинамічних сцен (наїзди, від'їзди).</p> <p>Особливості роботи оператора в процесі знімання масового заходу (новорічне свято, творчі звіти тощо).</p> <p>Тайм-лапс та специфіка його виконання в репортажі.</p>	<p>8</p>	<p>Використовує допустимі точки знімання та ракурси.</p> <p>Виконує налаштування накамерного світла.</p> <p>Розуміє суть поняття монтажного мислення. Дотримується логіки зміни планів під час процесу знімання. Контролює запис синхронного звуку. Виконує перебивочні кадри в репортажній роботі.</p> <p>Забезпечує динаміку малодинамічних сцен через застосування динамічних операторських прийомів.</p> <p>Вибирає виправдану точку знімання. Налаштовує різкість у кадрі. Виконує перебивочні кадри.</p> <p>Знає і пояснює специфіку виконання тайм-лапсу. Налаштовує знімальну камеру і виконує відеоряд тайм-лапсу.</p>
<p>Модуль 13. <i>Робота оператора в телевізійній студії</i></p>	<p>Конфігурація операторського обладнання телестудії.</p> <p>Робота з відеомікшером.</p> <p>Функціональні обов'язки оператора в умовах телевізійної студії.</p> <p>Робота оператора в</p>	<p>11</p>	<p>Називає конфігурацію операторського обладнання телестудії та пояснює роль його складових.</p> <p>Розуміє і пояснює функції відеомікшера в конфігурації операторського обладнання.</p> <p>Знає і пояснює завдання телеоператора в умовах роботи телестудії.</p> <p>Знає і пояснює роботу</p>

	<p>умовах багатокамерності.</p> <p>Віртуальна телестудія. Використання технології «Хромакей».</p> <p>Правило 180 градусів (правило «вісімки»). Знімання студійних діалогів. Вибір операторських прийомів, позицій камер, знімальних точок і ракурсів у телевізійній студії. Взаємодія телережисера і оператора в телестудії.</p>		<p>операторів в умовах багатокамерності.</p> <p>Знає і пояснює потребу застосування синього або зеленого фону у віртуальній телестудії. Налаштовує освітлення віртуальної телестудії. Виконує кадри в хромакеї.</p> <p>Застосовує правило «вісімки» у знімальному процесі студійних діалогів. Вибирає операторський прийом, позицію камери, знімальну точку і ракурс згідно з вказівками телережисера.</p>
<p>Модуль 14. Знімання телесюжету</p>	<p>Специфіка знімання операторських кадрів телесюжетів: максимальна стабілізація камери, статичний кадр, короткі кадри з достатньою дією тощо. Знімання стріму, інтерв'ю / бліцінтерв'ю, стенд-апу, тайм-лапсу тощо.</p> <p>Запис інтершуму в телесюжеті.</p>	10	<p>Дотримується специфіки знімання операторських кадрів телесюжету під час виконання творчого завдання. Знімає стрім, стенд-ап на місці події, інтерв'ю / бліцінтерв'ю, тайм-лапс відповідно до завдання телесюжету.</p> <p>Враховує можливість і потребу запису інтершуму в телесюжеті. Здійснює запис інтершуму за потребою.</p> <p>Впевнено тримається перед публікою та аргументує власну думку під час презентації телесюжету.</p>
Всього годин у навчальному році:		35	

Під час виконання програми *підсумкового річного контролю* учень / учениця:

володіє навичками роботи рухомою камерою з застосуванням системи стабілізації зображення;

використовує панорамування та динамічні прийоми знімання;

виконує репортажну операторську роботу із застосуванням монтажного мислення, допустимих точок знімання, ракурсів, накамерного світла, позицій камери;

виконує операторську роботу за вказівками телережисера;

знімає телесюжет згідно операторського завдання.

Четвертий рік навчання. Завдання: ознайомлення з роботою оператора над постановочним кадром в музичному кліпі, документальному кіно; формування навичок знімання інтерв'ю, документів, фотоальбомів, книг; розвиток операторського бачення й монтажного мислення; застосування отриманих знань та навичок у процесі операторської роботи над музичним кліпом та нарисом.

Навчальні модулі	Зміст навчання	Орієнтовна кількість годин	Результати навчання
<p>Модуль 15. <i>Робота оператора в постановочному кадрі</i></p>	<p>Художньо-постановочні особливості в роботі оператора: вибір точки знімання, оптики, становлення освітлювальних систем, опрацювання композиції кадру тощо.</p> <p>Етапи роботи оператора над постановочним кадром: читання режисерського сценарію, кінопроби, внесення операторських правок, складання графіку знімального процесу, визначення переліку знімального обладнання, знімальний процес тощо).</p> <p>Поняття: телегенічність, кінопроби.</p>	<p>6</p>	<p>Знає і пояснює завдання оператора в роботі над постановочним кадром. Опрацьовує композицію постановочного кадру.</p> <p>Знає та дотримується послідовності роботи оператора над постановочним кадром.</p> <p>Знає та пояснює поняття «телегенічність», «кінопроби» та виконує їх.</p>

	Розвиток дії в кадрі й рух камери. Операторські уточнення мізансценування.		Узгоджує розвиток дії в кадрі з рухом камери. Забезпечує дотримання технічних умов мізансценування в постановочному кадрі.
Модуль 16. Знімання музичного кліпу	<p>Специфіка художньо-творчої роботи оператора над образотворчим вирішенням під час створення музичного кліпу: ритм, художній образ, тривалість знімального плану тощо.</p> <p>Робота оператора над «Storyboard».</p> <p>Розкадровка музичного кліпу.</p> <p>Підготовка до знімального процесу (об'єкта, учасників), знімання музичних фраз кліпу.</p>	10	<p>Відчуває та дотримується музичного ритму кліпу. Дотримується єдиного художнього образу в послідовних кадрах музичного кліпу. Поєднує тривалість знімального плану зі структурою музичного твору.</p> <p>Застосовує операторський прийом відповідно до музичних акцентів у кліпі.</p> <p>Виконує операторську розкадровку музичного кліпу. Вносить операторські вимоги до підготовки локації, об'єкта та учасників знімання. Застосовує внутрішньокадровий монтаж під час виконання творчого завдання.</p>
Модуль 17. Специфіка роботи оператора документальног о кіно	<p>Методи роботи оператора над образотворчим вирішенням документального фільму: «прихована» камера, «звична» камера, метод тривалого спостереження.</p> <p>Знімання фотоальбомів, книг, документів (архівних матеріалів).</p> <p>Знімання кадрів документальної дії.</p>	8	<p>Знає і пояснює поняття «прихована» камера, «звична» камера, метод тривалого спостереження.</p> <p>Володіє технікою знімання фотоальбомів, книг, документів, архівних матеріалів.</p> <p>Застосовує доречні операторські прийоми знімання документальної дії у творчому завданні.</p>

Модуль 18. Знімання нарису	Постановочний та документальний методи знімання в теленарисі. Поепізодне знімання теленарису.	11	Поєднує постановочний й документальний методи знімання, залежно від творчого завдання обирає домінуючий метод. Здійснює пошук прийомів і способів знімання, що відповідають атмосфері епізоду (рух камери, зміна планів, ракурс тощо). Виконує знімання теленарису відповідно до творчого задуму та з урахуванням образотворчого вирішення. Впевнено тримається перед публікою та аргументує власну думку під час презентації телесюжету.
Всього годин у навчальному році:		35	

Під час виконання програми *підсумкового річного контролю* учень/учениця:

- володіє навичками спостереження;
- дотримується логіки операторських дій під час створення відеоряду;
- створює правильні композиції в рухомому кадрі;
- забезпечує стабілізацію зображення;
- застосовує доречні операторські прийоми і композиційні побудови для образотворчого вирішення кадру;
- виконує роботу оператора над постановочним кадром в музичному кліпі, документальному кіно;
- володіє навичками знімання інтерв'ю, документів, фотоальбомів, книг;
- виявляє операторське бачення й монтажне мислення в процесі роботи над музичним кліпом, нарисом;
- знімає теленарис із застосуванням документального та постановочного методів.

СПИСОК ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ ТА РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Аліфанов О. А., Десятник Г. О. Основи операторської творчості. Теоретичні та історичні аспекти : тексти лекцій. Київ : КНУ, 2016. 126 с. URL: <http://ktm.journ.knu.ua/wp-content/uploads/2020/02/Operators-ka-tvorchist-v-rstka.pdf> (дата звернення: 01.08.22).
2. Безклубенко С. Д. відеологія. Основи теорії екранних мистецтв. Київ : Альтерпрес, 2004. 328 с.
3. Види освітлення в павільйоні і інтер'єрі. URL: <https://bit.ly/3bmXORT> (дата звернення: 01.08.22).
4. Десятник Г. О. Від задуму до екрана : тексти лекцій. Київ: КНУ, 2015. 226 с. URL: <https://bit.ly/3zpkXv9> (дата звернення: 01.08.22).
5. «Золоте січення» у фотографії. Українська фотографія : *веб-сайт*. URL: <http://photography.in.ua/articles/advice/zolote-sichennyu-u-fotografii/> (дата звернення: 01.08.22).
6. Історія українського кіно : 1930-1945 / гол. ред. Г. Скрипник; НАН України; ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Київ : Видавництво ІМФЕ, 2016. Т. 2. 448 с. URL: <https://bit.ly/3Vz6OOo> (дата звернення: 01.08.22).
7. Келбі С. Цифрова фотографія. Фоторецепти. Харків : Фабула, 2020. 224 с.
8. Лазебний В. С., Бакіко В. М., Омелянець О. О. Організація телевізійного виробництва : конспект лекцій. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 162 с. URL: <https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/23649/1/OTV.PDF> (дата звернення: 01.08.22).
9. Ланський Є. М. Вчись фотографувати. Київ : Техніка, 1975. 177 с.
10. Лісневська А., Коженівська Т. Мистецтво телевізійного репортажу : навч.-метод. посіб. для студ. за напрямом підготовки «Кіно-, телемистецтво» та «Тележурналістика». Луганськ ДЗ «ЛІНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 190 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/33686951.pdf> (дата звернення: 01.08.22).
11. Технологічні та творчі основи операторської майстерності : альбом-посібник до курсу лекцій за навчальною програмою: «Аудіо-, відео технології для кіно-, відео гуртків і дитячих телестудій» / уклад. М. Г. Едель. Запоріжжя, 2020. 69 с. URL: <https://bit.ly/3OSCRfc> (дата звернення: 01.08.22).
12. Тримбач С. Кіно, народжене Україною. Київ : Самітт-книга, 2017. 384 с.
13. Шахрова М. М., Грезіна Н. Г. Фотографія : навч. посібник. Київ : Вища школа, 1993. 368 с.
14. Шульгіна А. Перші українські кінооператори. Творчий тандем Микола Топчій – Іван Кавалерідзе. URL: <http://sm.etnolog.org.ua/zmist/2014/1/69.pdf> (дата звернення: 01.08.22).
15. Arifon D. Grammar of the Film Language : учебно-методичное пособие / Д. Арижон. Los Angeles : Silman-James Press, 2011. 492 p.
16. Brindle M. The Digital Filmmaking Handbook : The definitive guide to digital filmmaking. London : Quercus, 2014. 224 p.
17. Malkiewicz K., Mullen M. D. Cinematography : Third Edition. New York : Fireside, 2009. 272 p.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ ДОСЯГНЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Рівні компетенції	Бали	Характеристика навчальних досягнень
Початковий	1 – 3	Відповідає на запитання уривчастими реченнями стверджувального чи заперечного характеру. Відтворює незначну частину навчального матеріалу, відповідає на елементарні запитання короткими репліками, має здатність до елементарного викладу думки; допускає значні помилки під час виконання практичних завдань. Рівень виконання операторських кадрів учнем / ученицею не відповідає програмним вимогам.
Середній	4 – 6	Має змогу за допомогою викладача відтворити основний зміст навчальної теми, з помилками й неточностями дати визначення понять, має труднощі у висловленні власної думки. Має складнощі з формулюванням узагальнених висновків на основі засвоєної інформації. За допомогою викладача може виконувати фото- та кінокомпозиції, аналізувати, порівнювати, робити висновки, висловлювати оціночні судження. Застосовує отримані знання та навички під час виконання завдань за наданим викладачем прикладом.
Достатній	7 – 9	Відповідає логічно, хоча допускає неточності під час відповіді, проявляє інтерес до теми, узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки. Застосовує доречні операторські прийоми та підходи в творчих вирішеннях. Володіє напрацьованою технікою виконання операторських кадрів. Виявляє достатній рівень операторського бачення під час практичної роботи. Забезпечує послідовність виконання відеоряду з незначними помилками.
Високий	10 – 12	Самостійно користується джерелами інформації, ставить пізнавальну мету під час виконання навчальних завдань та проявляє творчий підхід у всіх елементах операторської роботи. Має системні знання з операторської майстерності, опрацьовує творчі задуми зі створення аудіовізуального твору оператором. Творчо використовує отримані знання під час виконання завдань, аналізує відзняті кадри та робить висновки. Оперативно опрацьовує операторські завдання та ефективно виконує їх. Забезпечує послідовність виконання відеоряду без помилок. Вміє взаємодіяти в знімальній групі.